

АГРОХІМІЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ БІОХІМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

С.М. Крамарьов, С.А. Черних

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
kramaryov2017@gmail.com; Svet0403@i.ua*

Проблеми збільшення валового збору зерна і підвищення його якості завжди були й залишаються актуальними. Головною причиною отримання зерна низької якості є зниження норм азотних добрив під пшеницю озиму. У 1986-1990 рр. на 1 га посіву вносили азоту 84 кг/га, а в 2015 р. лише 68,5 кг. Внесення органічних добрив також знизилось з 9,5 т/га до 0,4 т/га, сумарне надходження азоту з органічними й мінеральними добривами зменшується від 131,5 кг/га до 70,5 кг/га, і в середньому становить 61,0 кг/га, тому дефіцит білка в зерні на сьогодні є гострою проблемою. Світова практика застосовує вміст білка, як головний критерій оцінки якості зерна пшениці. Мінімум білка в пшениці для забезпечення задовільної якості має становити 12 %. Тенденція до зниження білка в зерні набуває постійного характеру як в Україні, так і за кордоном, де застосовують інтенсивні технології вирощування пшениці.

Натурна маса зерна також характеризує його якість. Вона залежить від багатьох факторів: вологості, форми зерна, засміченості, пошкодження шкідниками. Високонатурне зерно краще виповнене, має більший вміст ендосперму, менш вкрите оболонками. За однакових умов проведення розмелювання в більшості випадків високонатурне зерно дає вищий вихід борошна. Дрібне, низько натурне зерно має більший вміст білка. Зерно, що одержане в посушливий рік також містить більшу кількість білка. Реформування аграрного сектора зумовило утворення значної кількості великих агрооб'єднань, що впроваджують переважно закордонні технології вирощування озимої пшениці, які спрямовані на отримання високої врожайності й практично не передбачають підвищення якості зерна. Крім того, господарства ігнорують наукові розробки вітчизняних учених із вирощування зерна високої якості.

Визначали вплив азотних добрив на врожайність, фізичні та біохімічні показники якості зерна пшениці озимої. Показники якості зерна пшениці озимої аналізували згідно стандарту ДСТУ 3768:2010. У разі невідповідності граничній нормі якості пшениці м'якої хоча б за одним показником її переводять у відповідний клас.

Рациональне використання добрив під пшеницю озиму передбачає застосування їх з урахуванням родючості ґрунтів, попередників і сортових особливостей. Особливу значимість має спосіб внесення азотних добрив, тому що азотне живлення має бути оптимальним упродовж усіх етапів морфогенезу. Проблема оптимізації живлення рослин в наш час набуває все більшої актуальності через зростання цін на енергоносії, добрива, зниження ефективної родючості ґрунтів та погіршення режиму живлення рослин, що супроводжує зниження врожайності пшениці. В загальному комплексі заходів поліпшення якості зерна одним із найдієвіших є правильна науково-обґрунтована система удобрення. При цьому треба пам'ятати, що основним фактором, який стримує поліпшення якості зерна, є дефіцит мінеральних форм азоту в ґрунті. Він спричинюється інтенсивним виносом цього елемента живлення рослинами всіх культур сівозміни без належної компенсації. Азот є складовою і незамінною частиною всіх амінокислот, білків, хлорофілу, ферментів та ін., які мають велике значення в обміні речовин, особливо для синтезу білка. За вирощування пшениці озимої після непарових попередників (крім багаторічних трав) створюються умови для одержання зерна з низьким вмістом білка та клейковини, поганими фізичними властивостями тіста і хлібопекарськими якостями. Найвищими класами якості в більшості випадків характеризувалося зерно вирощене після багаторічних трав.